

Dels orígens als inicis de l'Edat Mitjana

Lleida té l'origen en un petit poblat bastit al cim d'un turó entre el Segre i el pla de Gardeny. Vers el s V aC els ilergets, de nissaga ibèrica, travessaren l'Ebre i ocuparen l'acròpoli lleidatana, amb la qual cosa adquiriren l'hegemonia sobre la vall del Segre. La població s'anà desenvolupant sobre els tres graons roquissers que formen el turó (roca Sobirana, roca Mitjana i la Roqueta). Hi ha algun vestigi de l'època iberoromana, com la porta del Sas, al NW (passadís perforat a la roca i reforçat amb carreus escairats), i fragments de les muralles orientals, davant el Segre. Sembla que el nucli iberoromà tenia un perímetre en forma de quadrilàter irregular, el qual no devia sobrepassar l'espai de la ciutadella que actualment corona l'acròpoli. Aquesta era probablement l'extensió de Lleida quan Juli Cèsar desféu l'exèrcit pompejà prop del Segre (49 aC). Per les referències del mateix Cèsar, de Lucà, d'Ausoni i del seu deixeble Paulí de Nola (aquests darrers d'època molt més tardana) hom coneix que Lleida era una ciutat fortificada, amb un pont de pedra, que constituïa un municipi, que posseïa hortes ben regades i fèrtils i que a la fi del s III bandes de bàrbars germànics destruïren la ciutat (igual com havia succeït a Barcelona). Dinami de Bordeus diu que la ciutat tenia carrers estrets i ombrívols, que a mitjan segle IV encara mostraven l'impacte de la destrucció. Aleshores ja devia ésser edificada la costa del desaparegut Canyeret. L'arqueologia confirma que la petita urbs s'encabia entre dos panys de muralla, que davallaven costa avall, un des del cim fins a la baixada de n'Olius, i l'altre per l'antic carrer del Rellotger fins al carrer Major, l'antiga via Augusta romana, que seguia el curs del Segre fins al pont de pedra, d'on partien els camins a Tàrraco, Bàrcino i Empúries. La població s'estenia, doncs, al llarg d'aquesta via (esmentada ja com a *carrera maior* en època sarraïna) i la seva prolongació, la *via mediana*, citada arran de la conquesta cristiana, que travessava l'actual plaça de Sant Joan. En aquest indret, en construir-hi l'església de Sant Joan, hom trobà, el 1880, columnes cilíndriques i un gran capitell corinti pertanyents a un temple d'Hèrcules, segons una làpida apareguda entre els vestigis; ja el 1779 hom havia descobert les restes d'un *columbarium* i altres edificacions romanes pertanyents al temple. El 1927, en construir la nova estació del ferrocarril, aparegué una necròpoli paleocristiana, també amb vestigis d'època pagana (les troballes es conserven al Museu Arqueològic de l'Institut d'Estudis Ilerdenses). La ciutat tornà a ésser saquejada el 449, per Requiari, rei dels sueus, i el 546 s'hi celebrà un concili provincial de la Tarraconense. Tot fa creure que sota el domini dels gots la població no ultrapassà les muralles romanes.